Poštnina plačana v gotovini. IZHAJA VSAKO SOBOTO CENA DIN 1.—

POHOD

Upravičeno zahtevamo svobodo tiska!

Letna naročnina znaša Din 40·—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova 14/II. Račun pri Poštni hran. 16.160. Rokopisov ne vračamo. Telefon 21-09.

Leto VI. **Ljubljana, dne 31. julija 1937.** **Št. 30.**

Umrl je jugoslovenski borec in naš veliki narodni svečenik

Njegova svetost patrijarh Varnava

Nacijonalni Slovenci se klanjajo Njegovemu svetlemu spominu

Avtonomija jugoslovenstva, to je ono, vsled česar odloča naš narod sam o svoji usodi v mejah in pod pogoji, ki jih naš narod želi in hoče, za čemer stremi z vso svojo elementarno silo, ono, vsled česar si je postavil naš narod sam moralne principe, po katerih se hoče ravnati v svojem narodnem življenju in delovanju, to je ono, kar je dalo našemu narodu pravico na svobodo in neoviran razvoj, kar ustvarja našo svojstveno duhovno kulturo in naše svojstveno naziranje o svetu in življenju.

Ta jugoslovenska avtonomija nas je ohranila skozi stoletja trpljenja, obrezuspešila je vse, tudi najnevarnejše napade na našo narodno individualnost, duhovno in fizično, ta jugoslovenska avtonomija je dosegla, da naš narod po vseh teh stoletnih mukah, nadčloveških žrtvah in pogibelji celih generacij ne samo oni klonil in opešal, marveč je v borbi zjeklenel ter ustvaril po krvavih bojih svojo svobodno državo, da zaščiti svoje avtonomno nacijonalno življenje, stvori temelje za njegov neoviran razvoj in prinese k splošni kulturi to, kar ji more in mora dati iz svojih neizčrpnih sil.

Brez dvoma so dali bratje Srbi tej jugoslovenski avtonomiji višek onega, kar se more dati Jugoslovenstvu. Na tem ima največjo zaslugo avtonomna pravoslavna narodna cerkev, ki je prevzela od Sv. Save tako važni in za naš narod rešilni postulat, da mora imeti naš narod *svojo neodvisno cerkev* s svojimi škofi, *svojo kulturo* in svojimi kulturnimi delavci, književniki in umetniki ter *svojo avtonomno narodno državo* s svojimi narodnimi vladarji in upravitelji.

Svetal primer pravega narodnega svečenika, škofa in patriarha Svetosavske pravoslavne cerkve, ki je pravilno razumel duh današnje jugoslovenske generacije, to je bil Njegova Svetost blagopokojni patrijarh Varnava. Zvest tradicijam in vodilnim idejam srbske pravoslavne cerkve je dosegel, da je spravil to svetlo tradicijo v popolno soglasje s sodobnimi potrebami jugoslovenske nacije. Vsled tega povzroča Njegova prezgodnja smrt v trenutku, ko smo ga videli na vrhuncu njegovih sil in odločne borbe za obrambo časti Nacije in ko smo se divili Njegovi duševni veličini, ko je zbiral okoli sebe vse, kar rasno misli in čuti, globoko žalost in sočutje ne samo v pravoslavnih vernikih, marveč v vseh zavednih rodoljubih Jugoslavije ne glede na vero in pleme.

Patriarh Varnava se je rodil v kraju, kjer so očuvale tradicije vso veličino naše prošlosti. Rodil in učil se je v suženjstvu, vsled tega je znal ceniti svobodo ter se za njo boriti in žrtvovati. Svetosavska cerkev ga je navdušila za narodno delo in borbo že v njegovi zgodnji mladosti. Da bi mogel čim več dati svojemu narodu, je posvetil prvo skrb svoji lastni izpopolnitvi. V veliki matjuški Rusiji je poglobil in razširil svojo naobrazbo. Ko se je tu navdušil za splošno slovansko stvar, se je ves posvetil delu za dosego avtonomije srbske, avtonomije jugoslovenske in avtonomije slovanske. Razumevajoč smisel te avtonomije se je boril z apostolskim žarom za njeno popolno zmago. Boril se je za njo kot mlad vladika s svojega škofovskega sedeža, boril se je za njo kot borec na fronti med vojaki, ne da bi se plašil sovražnih krogelj. V tej neustrašeni borbi je branil avtonomijo svojega naroda do svojega zadnjega diha. V tej borbi je žrtvoval tudi samega sebe, žrtvoval s tem največjo žrtev, sačasno pa ustvaril najboljše jamstvo, da bo v resnici zmagalo to, kar je smatral kot dobro in koristno za narod in njegovo popolno neodvisnost On!

V borbi za uresničevanje velike Svetosavske misli je dala srbska pravoslavna cerkev mnogo žrtev. V tej borbi ni poznala ovir in se ni plašila žrtev, ker se je zavedala važnosti teh žrtev. Narod bo znal ceniti delo in požrtvovalnost velikega patrijarha Varnave. Narod ve, kaj znači narodna pravoslavna cerkev za njega. Narod je živel v svobodi — pa je to svobodo zgubil, on se je razvijal svobodno — trpel tudi v robstvu, preganjan in raztrgan med nebroj držav je doživel mnoge tragedije od Kosova do albanske Golgote, je mnogo dobival in mnogo izgubljal, mnogi so prihajali k njemu in mnogi so ga zapuščali. Samo enega ni nikdar izgubil — svoje narodne cerkve. Ta ni nikdar zapustila svojega naroda, bila je vedno z njim, v sreči in nesreči. Njeni ponosni škofje, njeni siromašni svečeniki in skromni redovniki so ostajali s svojim narodom in prenašali skupaj z njim pogumno vsakovrstne muke. Z največjimi osebnimi žrtvami so učili in krepili svoj narod, opajali ga z vero v pravico resničnega Boga, ki je ustvaril tudi naš narod ter mu dal pravico na komadič zemlje pod svobodnim solncem. Tak svečenik in tak nacijonalni delavec je bil tudi veliki patrijarh Varnava. Njega je narod vzljubil, njega je poslušal in z njim je šel neustrašeno v borbo za svete narodne ideale.

Požrtvovalno, nesebično, vsestransko in blagoslovljeno je bilo delo patrijarha Varnave. Naše osvobodilne borbe od balkanskih vojn pa tja do proboja solunske fronte so ozko povezane z osebnostjo blagopokojnega patrijarha Varnave. Njegovo delovanje je odprta knjiga, iz katere morajo črpati vsi nacijonalni ljudje nauk za svoje bodoče nacijonalno in rodoljubno delo. Vsled tega pomeni prerana smrt tega vzornega svečenika pravoslavne cerkve nenadomestljivo izgubo ne samo za pravoslavno cerkev, marveč za vso jugoslovensko Nacijo. Vsled tega bo odkazano v našem nacijonalnem Panteonu med našimi prvimi jugoslovenskimi nacijonalnimi velikani častno mesto temu izrednemu nacijonalnemu možu, narodnemu patrijarhu Varnavi.

Kako je bil blagopokojni patrijarh prekaljen Jugosloven in Slovan, kako je pravilno razumel tradicijonalno misijo Svetosavske cerkve, o tem smo se mogli mi Slovenci prepričati osebno o priliki njegovega prihoda v Ljubljano na posvečenje temeljnega kamna pravoslavne cerkve dne 20. 6. 1932. Njegova impozantna apostolska pojava in njegove sugestivne besede so prodirale do dna duš in src vseh iskrenih rodoljubov in Jugoslovenov. Pri blagoslovu temeljnega kamna nove cerkve Sv. slovanskih apostolov Cirila in Metoda je poudaril, da mora biti ta božji hram največje jamstvo bratske ljubezni med Jugosloveni in Slovani, da mora zapustiti najgloblje sledove v dušah vseh Slovencev, Srbov in Hrvatov, ki mislijo, da morajo živeti v slogi in ljubezni in graditi našo rasno slovansko kulturo na temeljih, ki sta jih postavila Sv. Ciril in Metod.

Izražajoč polno priznanje in spoštovanje temu velikemu jugoslovenskemu Jerarhu in v Njegov trajen spomin objavljamo sledeči, za nas Slovence pomembni del njegovega nepozabnega nadpastirskega govora:

»Lahko smo ponosni, da se dogaja vse to (polaganje temeljnega kamna pravoslavne cerkve) v naši lepi Sloveniji, ker je to najlepši znak skupnosti in ljubezni med Slovenci in narodom Južnih Slovanov. Tudi dragi slovenski narod bo doprinesel svoje k medsebojni slogi vseh Slovanov in Cirilo-Metodijska cerkev, ki je razširjena širom slovanskih narodov, predstavlja najjačji temelj te vzajemnosti. Pred tolikimi stoletji so spoznali naši predniki, da je v nauku svetih apostolov rešitev vseh njihovih teženj in velike ljubezni vseslovanske zajednice. Kultura, zgrajena na jeziku apostolov-mučenikov in Cirilo-Metodijska cerkev kot krščanska ustanova nam nalagata in govorita, da smo eno ter da se moramo na podlagi te naše skupne kulture ujediniti, če se hočemo čutiti močnejše kot smo kdaj bili.

Prvič prihajam v neposredni stik z našimi dragimi Slovenci in prvič občutim neposredno utrip src slovenskega naroda. Ta utrip, ki ga čutim tu pri naših dragih Slovencih, je utrip nacijonalni, utrip slovanski, preporoditeljski, isti kot pri vseh drugih Jugoslovenih in Slovanih.

Ta hram se bo dvignil kot vzor velike slovanske ideje v beli Ljubljani. Vi ste ga podarili in dvignili na širokih temeljih in z lepimi mislimi na Cirila in Metoda, vi ste stavili na razpolago ta krasni prostor za postavitev cerkve ter s tem dokazati, da hočete graditi slogo in veličino jugoslovenskega naroda in njegovo lepo bodočnost. Vi ste dali najboljši dokaz, da hočete kot vaši pravoslavni bratje izkazati s tem hramom najlepšo zahvalo Svetima slovanskima apostoloma, s tem pa dokazali in dali jamstvo, da nas ne bodo mogle razdvojiti nobene konfesije, nobeni zunanji vplivi, ki bi hoteli izbrisati našo medsebojno ljubezen. Ko vam podeljujem tu v beli Ljubljani svoj nadpastirski blagoslov, vas pozivam, da sodelujemo bratski in da bodimo bratje, kajti mi nismo prišli sem, da osvajamo, marveč, da se bratski razumemo. Kajti isti je Bog in isti so cilji vsem Slovanom. Prinašam vam svoj nadpastirski blagoslov in svojo zahvalo za to delo krščanske ljubezni.«

Teh pomembnih besed velikega nacijonalnega borca in cerkvenega kneza bratske pravoslavne cerkve ne bo nacijonalna Ljubljana pozabila nikdar ter se klanja z najiskrenejšo pieteto svetlemu spominu blagopokojnega patrijarha Varnave.

Čast in slava Velikemu Patrijarhu Varna

Svaka vera je dobra i korisna, ali narod je iznad svega

Varnava

Naše zastave

(Nadaljevanje)

Hrvatska zastava

Rdeče-belo-modra hrvatska zastava je nastala v marcu 1848., kot znak odpora in borbe proti madžarskemu nasilju.

Nemški, madžarski in latinski jezik so gospodarili takrat v Hrvatski in Slavoniji. Pod vplivom ilirskega pokreta se je začela prebujati narodna zavednost. Vse županije so ukinile latinski jezik kot službeni jezik in ga zamenjale s hrvatskim. Samo Zagrebška županija — tako trdi dr. Šišić — v kateri so imeli oblast madžaroni, je sklenila, da ostane še dalje pri latinskem službenem jeziku v vseh svojih notranjih in zunanjih poslih.

Oni, ki so bili prežeti z ilirskim narodnim duhom, so ustanovili Narodno gardo. Vsak njen član je nosil hrvatsko kokardo: rdeče-belo, kot sta bili barvi v hrvatskem grbu. Nacijonalisti v Slavoniji pa so nosili svoje kokarde: belo-modre. In ko so se začeli Slavonci vpisovati v Narodno gardo, je bil izdan sklep, da se spojita hrvatska in slavonska kokarda v eno, češ: Ako govorimo isti jezik, ako se borimo za iste pravice, naj bo tudi zunanji znak naše narodnosti isti. Tako je bila ustvarjena v letu 1848. hrvatska zastava kot simbol političnega edinstva obeh pokrajin.

Dalmatinska zastava — tri leopardove glave na modrem polju — se je razvila iz dalmatinskega grba, katerega je dal Dalmaciji kralj Sigmund nekaj pred 1406. letom. Bil je običaj, da so darovali vladarji sporazumno s plemstvom posameznim pokrajinam, mestom in občinam razne grbe. To zastavo so razvijali pozneje dalmatinski avtonomaši, ki so bili nasprotniki ujedinjenja Dalmacije in Hrvatske. Teh je bilo največ v Splitu za časa vojvode Bajmontija. Splitski težaki, slepi privrženci Bajmontija, so izjavljali: »Taljanci u Italiju, Kroati u Kroaciju, a mi smo Dalmatinci.« Zato je bila tudi hrvatska zastava tuja za splitske težake in meščane.

Ko je dr. Kosta Vojinović, oče pesnika Iva in zgodovinarja Luja Vojinovića, prvič izvesil na svoji hiši v Splitu hrvatsko trobojko, je razdražena masa izvršila napad na njegovo hišo! Dr. Josip Smodlaka, voditelj napredne Hrvatske ljudske stranke, se je s svojimi prijatelji na vse mogoče načine trudil, da ublaži neprijateljsko razpoloženje splitskih težakov proti hrvatski zastavi in da jih pridobi za njo. Da bi lažje uspel, je vstavil v hrvatsko zastavo dalmatinsko-avtonomaški grb.

Radi tega sta čutila on in vsa stranka ostro želo dr. Ante Trumbića. Njegov list »Velebit« je neprestano pisal o novi Smodlakovi zastavi. Pred vojno ni izvešala niti ena splitska cerkev hrvatske trobojnice. Nekatere so izvešale avstro-ogrsko, nekatere pa samo papeževo zastavo.

Madžarska zastava in mladina

Leta 1905. je prišel v Zagreb cesar in kralj Franc Jožef I. On ni bil naše krvi in našega jezika, bil je zaklet sovražnik vsega, kar je bilo hrvatsko in slovansko. Ko mu je general Filipović po osvojitvi Bosne rekel: »Kaj bodo rekli Hrvatje?« — kajti Hrvatje so bili takrat prevarani — mu je cesar odgovoril: »Kaj Hrvatje, Hrvatje so smeti!« Tako so nas spoštovali tuji gospodarji.

Ko je prišel cesar v Zagreb, je bilo mesto prepravljeno z madžarskimi zastavami. Bilo je mnogo več madžarskih kot hrvatskih zastav. Na pravoslavni cerkvi sta se vili dve veliki zastavi: ena hrvatska, druga srbska.

Nahujskana druhal se je pripravljala, da odstrani in raztrga srbsko zastavo. Ko so zvedeli za to omladinci, med katerimi je bil tudi Stjepan Radić, so se zbrali na vseučilišču ter ugotovili: »Madžarskim agentom in izzivačem niso na potu madžarske in druge tuje zastave, bode jih v oči le bratska srbska zastava.« In da pokažejo cesarju in Madžarom, da žive tudi samozavestni Hrvati, so sklenili, da zažgo sredi belega dneva na Jelačićevem trgu madžarsko zastavo. To so tudi storili. Takoj drugi dan se je vrnil cesar na Dunaj ogorčen nad hrvatskimi omladinci.

Leta 1906. se je vršil v Zagrebu velik sokolski zlet. Sokoli iz Dalmacije so potovali s posebnim parobrodom na zlet preko Reke. Ko so se hoteli izkreati z razvitimi zastavami, so stopili na parnik policisti ter odredili, da morajo zviti vse zastave in da morajo iti brez povorke, brez godbe tiho in mirno proti Sušaku. Sokoli so protestirali, toda zaman.

Na Reki je obstojalo ogrsko-hrvatsko parobrodarsko društvo (Ungaro-Kroata). Čeprav je nosilo društvo poleg ogrskega tudi hrvatsko ime, se je vila na prvem jamboru vedno samo madžarska zastava.

Združenje hrvatske in srbske zastave

Dubrovnik in njegova okolica sta dala svetla imena, ki so svetila narodu in izpovedovala narodno misel srbsko-hrvatskega edinstva. V nobenem našem kraju se ni močneje propovedovalo bratstvo jugoslovenskih imen kot so to storili največji sinovi slovanskih Aten.

Leto dni po povratku Kralja Petra I. v Srbijo je nastalo v Cavtatu in Konavljih pri Dubrovniku društvo »Cavtatsko in Konavsko bratstvo«. Nastalo je kot protest pri medsebojnemu izigravanju. Namen društva je bil: Prebujanje narodne zavesti pri hrvatskem in srbskem plemenu, negovanje srbske ljubezni med Cavtatom in Konavljami ter ustvarjanje čim tesnejših kulturnih in gospodarskih vezi med temi kraji ter Dalmacijo in Hercegovino. Geslo društva se je glasilo:

»Jedini neprijatelj — neznanje,
jedino sredstvo — Ljubav,
brat je mio, bio Hrvat, Srbin bio.
Balkan Balkancima!«

Za društveno zastavo so vzeli združeno srbsko ali hrvatsko zastavo, torej:

Rdeče	rdeče
modro	belo
belo	modro.

Dne 23. 10. 1904. je bila izvešena ta nova zastava prvič na hribu med obema krajema, ta hrib je dobil v narodu radi tega ime »Markov kamen«. Zastava je imela v sredini grb: zeleno polje grba je pomenilo upanje na boljšo bodočnost, dve moški roki v grbu sta pomenili bratstvo, zvezda Danica nad rokama pa novo dobo.

Domačini so se zbrali v svojih dragocenih narodnih nošah na Markovem kamnu, omladina pa je prepevala društveno himno, ki jo je sestavil Josip Ljubić, uglasbil pa kapelnik »Srbske godbe« v Dubrovniku Čižek Ivo. Ta himna je končavala:

»Staroj kletvi nesta traga
u jedinstvu nam je snaga,
ko da slomi oba brata,
složna Srba i Hrvata?
Jedna miso, jedan rad
svi ko jedan složno sad!«

Pesnik Ljubić Josip je takrat govoril narodu in zaključil svoj govor: »Samo složni bodite in zmagali boste. To svojo zastavo boste skoro prenesli v Dubrovnik, Kotor, v Trebinje in dalje po vseh krajih, kjer žive Hrvatje in Srbi...«

Prevarali so se! Tema je ostala in zatrla novo rojeno zastavo. Zloglasni kanonik Crnica je razbil srbsko-hrvatsko slogo in bratstvo. Za to peklensko delo je bil nagrajen od onih, ki — tako je rekel Zrinjski, — so zgradili svojo srečo na naši neslogi in nesreči.«

(Nadaljevanje sledi.)

Hrast za hrastom pada

Letos bo preteklo komaj tretje leto, ko je morala naša zgodovina vpisati na svojo krvavo stran ime svojega vladarja Aleksandra I. Ujedintelja. Padel je, zadet od zločinske kroglje najetega morilca ter izdihnil Svojo mučeniško dušo ravno v trenutku, ko bi bil svojemu narodu najbolj potreben.

Že dolga leta je mednarodna mafija iskala v našem narodu svojo prvo žrtev. Vsemu in vsakomur je pretila s pogubljenjem. Kdorkoli bi si drznil preprečevati njeno strašno razdiralno delo, ta bi moral postati njena žrtev. Pa naj pade na krvav ali nekrvav način, izginiti mora, da bi si mafija lažje utrla svojo pot k razdiranju in uničevanju naše države. Ona ne pozna milosti! Žejna je krvi in žrtev! Ni izbirčna v sredstvih za dosego svojega cilja! Strašna je v svojem delu, še strašnejša v izvajanju svojega programa.

Kot taka si je izbrala svojo prvo žrtev v osebi Blagopokojnega Viteškega Kralja. Zavedajoč se, da bi Njegov povratek iz Francije pomenil za njo začetek njenega konca, je ukrenila vse, da Mu v tujini zada smrten udarec ter tako onemogoči Njegov povratek. Ta mafija se je dobro zavedala Njegove moči, Njegove priljubljenosti med narodom. Njegovega močnega vpliva kakor tudi Njegovih velikih in odličnih državniških sposobnosti. Vsled tega ga je morala odstraniti in to predno bi začel uporabljati vse svoje vrline v borbi proti tistim, ki so bili, so in bodo rak-rana našega življenja, ki izjeda že od dneva našega osvobojenja naše narodno telo. Da bi ta mafija onemogočila sleherni Njegov ukrep, ki bi vsak za sebe pomenil smrtni udarec njeni razdiralni akciji, se je poslužila plačanega morilca. V roke mu je potisnila morilno orožje, ki je zadalo smrtno rano Njemu, kateri je ljubil svoj narod, ki se je za svoj narod žrtvoval in ki je hotel odstraniti madeže, ki so se nabrali v teku 20 let na svetlem imenu Njegove Jugoslavije in so pretili, da bi tekom časa popolnoma zatemnili svetlo in častno ime naše države in našega naroda. Zaman so bili vsi opomini, zaman vsi nasveti, ki so veljali Njemu na Njegovi zadnji poti v Marsej. Zaupajoč v sebe in svoj narod, s trdno vero, da bo svojemu narodu pomagal ter ga enkrat za vselej rešil iz krempljev razdiralnega prokletstva mafije, je odšel, da se je potem mrtev vrnil v Svojo domovino med Svoj narod, da tu v tej izmučeni zemlji sniva Svoj poslednji sen. Mafija je zmagala. Mafija je triumfirala nad uničenim življenjem Onega, ki je grozil z uničenjem njej. Napila se je Njegove krvi in zakraljevala nad zemljo in narodom našim, ko je ta pokopaval Onega, katerega je vzljubil, s katerim je živel in s katerim je delil vse dobro in slabo. *Tako je padel prvi hrast...*

Toda solze se še niso posušile. Rana, prizadejana z Njegovo smrtjo še ni zaceljena, pa je padel v borbi proti isti mafiji drug mož, zvest sodelavec pokojnega Kralja Aleksandra I. Ujedinitelja. Njegova Svetost patriarh Varnava. [illegible] Z vso odločnostjo se je postavil v obrambo časti in ponosa svojega naroda. Njegove besede so udarjale kot težki buzdovan na prikrite načrte, skovane v zloglasni kovnici mednarodne mafije. Toda komaj je izrekel prve besede kot napoved boja vsem onim, ki bi si drznili ogrožati našo popolno neodvisnost, že se je zganila mafija. Postala je pozorna na človeka, ki je začel neustrašeno trgati krinke z obrazov mednarodnih mešetarjev! Odkril je smrdljivo mlakužo, v kateri naj bi se potopili ideali stotisočev, ki so žrtvovali svoja življenja za našo svobodo. In vprašal je ta velikan in narodni vladika svoj narod: »Ali boš dopustil, da žrtvuješ svojo svobodo, svojo čast in svoj ponos tujcu, ki te je večno tlačil, [illegible] In narod mu je odgovoril enodušno: Ne! Ne [illegible] tega naroda, temveč narod kot tak, zdrav, pošten in razumen, je izgovoril svoj odločni: »Ne in tisočkrat ne!«

To vprašanje velikega cerkvenega predstavnika, katerega je Bog določil za pastirja osmim milijonom pravoslavnih duš, ter odločni odgovor naroda je ponovno razgibal mafijo, ki je v svesti si svojega morebitnega poraza poslala v boj proti temu dostojanstveniku vse svoje najboljše sile. V tej borbi ni skoparila niti s sredstvi, še manj pa z samo njej lastnimi metodami. Posluževala se je izdajalcev, da bi prikazala narodu, da ni enoten. Toda on, narodni borec, junak in vodja pravoslavnih vernikov ni klonil. Visoko je dvignil prapor Sv. Save in pod njim se je zbrala milijonska množica, ki je manifestirala svojo zahtevo po svobodi in svoje jugoslovensko prepričanje.

Zmotili smo se vsi, ki smo mislli, da se bo internacijonalna mafija spričo tega enodušnega odpora umaknila v svoja varna zavetja. Zmotili smo se, ker smo kot borci računali z odkritim in ostrim bojem moža proti možu. Bili smo močni in enotni, pripravljeni sprejeti boj, ki so nam ga vsilili. Nismo pa pri tem računali na metode mafije, ki se je znala temu odkritemu boju zvito umakniti. [illegible] se bo mafija po- [illegible]

Padel je drugi hrast...

Poleg prve rane se nam je sedaj odprla še druga. Narod ječi pod težo strahotnih udarcev. Po zgubančenem licu teko solze za izgubljenima sinovoma. In v tej tugi, v tej neizmeni boli ta narod stiska pesti in čaka...

Ali bo mafija triumfirala tudi nad svojo drugo žrtvijo? Ne bo, če smo vredni potomci neštetih žrtev, padlih v borbah za svobodo, ne bo, če smo te svobode sploh kdaj bili vredni.

Zadnja volja pokojnega patrijarha Varnave

»Njegova zadnja volja je: Vera, sloga in edinstvo, odpuščanje neprijatelju in ljubezen do bratov vseh veroizpovedi. Njegova zadnja volja je, da čuvate nacijonalnost, državo in pravoslavje...«

Episkop dr. Nikolaj.

26. julija 1937.

Konkordat

Prejšnji teden je Narodna skupščina odobrila konkordat z večino glasov. S tem je bila zaključena važna doba v naši notranji politiki in začenja se nova, mnogo važnejša, na čemer ne spremeni ničesar dejstvo, da bo moral pozneje sprejeti konkordat še senat.

Če se ozremo na debato v skupščini, kolikor nam je sploh znana, in na časopisne praske ter na izjave pristojnih in nepristojnih činiteljev, moramo reči, da še noben zakonski predlog ni zbudil tolikega zanimanje pri naših narodnih zastopnikih in v javnosti, kakor ta predlog o konkordatu. To zanimanje je tudi napredek. Zgodovinski razvoj in dejansko pravno stanje razmerja med cerkvijo in državo sta pri nas precejšna španska vas. Slišati je bilo sicer precej načelnih izjav na obeh straneh, vendar je človek dobil vtis, da je šlo predvsem za strankarsko ali versko opredelitev, ne pa za vprašanje naše zunanje neodvisnosti, notranje samostojnosti in narodne časti. Naše cerkvene razmere so dale vsej akciji poseben pečat. Pokazalo se je, da imamo dve močni cerkveni skupini državljanov, ki sta ljubosumni na svojo vrednost in svoj položaj, ter da bo treba še dolgo ponavljati besede: brat je mio, koje vere bio.

Minister pravde sam je izjavil, da konkordat ni za nas ravno idealen in da bo treba misliti med drugim tudi na sprejem interkonfesijskega zakona, kakršnega morajo imeti vse napredne države, posebno one, kjer je več priznanih verstev. Po naši ustavi obstojijo pravno samo one veroizpovedi, ki so usvojene in po zakonu priznane. Z obnarodovanjem konkordata bo katoliška veroizpoved ne samo usvojena, kakor je bila do sedaj, marveč tudi po zakonu priznana. Seveda bo treba še mnogo izvršilnih določb in nihče se še ne zaveda, kako globoko bo posegel v naše notranje razmere ta konkordat. Že prej so bile priznane in z državnim zakonom urejene srbska pravoslavna cerkev, židovska verska zajednica, islamska verska zajednica in evangeljsko krščanska cerkev. Nedostaje nam še zajednica brezkonfesijskih, to je takih, ki ne pripadajo ali ki nočejo pripadati nobeni od priznanih veroizpovedi in cerkev. Razlogi take brezkonfesnosti so lahko najrazličnejši, od svetovnega nazora do davčnih vprašanj. Naša ustava jamči za svobodo vere in vesti vseh, tudi brezbožnih. Sprejetje konkordata bo prav kmalu pokazalo potrebo takega zakona zaradi te svobode, zaradi naše ustave in našega dobrega imena v drugih državah. Tudi davčne uprave

(Nadaljevanje na 4. strani)

Naš pokret

SVETOSAVSKE PRAVOSLAVNE CERKVE, SVETEMU ARHIJEREJSKEMU SINODU BEOGRAD.

...hitim, da se v imenu vsega članstva Narodne Odbrane poklonim nesmrtnemu spominu legendarnega Patriarha in se zaobljubim, da ne bomo odstopili niti za korak od črte, ki jo je On tako odločno začrtal. Tako nam Bog pomagaj.

Predsednik Narodne odbrane:
Ilija Ž. Trifunović

*

SOŽALNA BRZOJAVKA POVODOM SMRTI BLAGOPOKOJNEGA PATRIJARHA SRBSKE PRAVOSLAVNE CERKVE NJEGOVE SVETOSTI GOSPODA VARNAVE

Visoko Preosvešteni mitropolit Dositej,
Beograd

Z izrazi globokega sožalja povodom smrti Nj. Svetosti patriarha gospoda Varnave sprejmite istočasno zagotovilo, da ostane veliki patrijarh nam vsem svetel vzor žrtvovanja za Domovino.

Oblastni odbor Narodne Odbrane v Ljubljani

●

Središnji odbor NO naroča vsem organizacijam in poverjeništvom Narodne Odbrane, da prirede povodom smrti Nj. Svetosti patrijarha Varnave sami ali s sodelovanjem drugih nacijonalnih in kulturnih organizacij komemoracije, na katerih naj se prikaže nacijonalno delo Nj. Svetosti.

Naknadne prijave za romanje na Oplenac upoštevamo samo še do 5. avgusta. Odhod iz Ljubljane je 4. septembra z brzovlakom ob 9.13, povratek v Ljubljano po 7. 9. z brzovlakom ob 9.34. Nakazilo potnih stroškov v znesku Din 230.— se mora izvršiti do 5. 8. na Oblastni odbor NO v Ljubljani ali potom krajevne organizacije. Za potovanje v II. razredu se doplača Din 90.—. Do sedaj je udeležba prav lepa.

●

V saborni cerkvi

Po prenosu trupla pokojnega Patriarha Varnave v Saborno cerkev so dvignili svečeniki pokrov krste. »Pojavilo se je bledo in izmučeno, svetniško lice Patriarha. Kriki iskrene žalosti so napolnili cerkev...«

Po končani molitvi je pozdravil član Narodne Odbrane Dimitrije Popović svojega Patriarha z besedami:

»Naša svetlost! Mučenik in trpin, drug in sotrpin našega neumrlega Kralja Ujedinitelja, padel si v borbi za srečo našega naroda, za srečo naše drage Domovine. Pozdravi nam Kralja in reci Mu, da nisi umrl, marveč si kot On živ med nami. Reci Velikemu Kralju, da smo poleg Vaju mi vsi, vojaki in mučeniki, in da bomo hodili po Vajinih stopinjah!«

Sokolske legije

Sokolsko društvo Ljubljana-Moste priredi v nedeljo, dne 1. avgusta 1937 ob 16. uri javni nastop na letnem telovadišču ob dolenjski progi. K obilni udeležbi vljudno vabi uprava.

●

Tabor sokolskih legij

ob otvoritvi doma in 10 letnici sokolskega društva Sv. Peter v Savinjski dolini

Bliža se 1. avgust in s tem dan, ko se bodo pod pokroviteljstvom Nj. Vel. kralja Petra II. odprla vrata našega novega sokolskega doma, posvečenega nepozabnemu spominu blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja, najodličnejšega jugoslovenskega sina, Sokola, borca, viteza in mučenika. In prav to posvetilo in upoštevanje Sokolstva je dalo povod, da je naš dični mladi vladar, Nj. Vel. kralj Peter II. blagovolil prevzeti pokroviteljstvo otvoritve našega doma, s čimer je našemu društvu in s tem celokupnemu Sokolstvu izkazal najvišjo čast in priznanje. Ponosni smo na to sokolsko odlikovanje zlasti v današnji dobi, ko na sokolsko delo kar dežuje klevet naših nasprotnikov, za katere nam ni mar, pač pa jih smatramo za izraz onemogle jeze, ko vidijo, da gre Sokolstvo neustrašeno in strumno ter s prezirom naprej po jasno začrtani sokolski poti ter od dne do dne dosega vedno lepše uspehe. Vse strele, ki švigajo in vsi viharji, ki razsajajo okrog nas, ne morejo zatreti mogočnega pohoda vzvišene sokolske misli. Bratje in sestre, prijatelji Sokolstva! Vedno in vedno čujemo o sijajno uspelih sokolskih prireditvah, zato smo prepričani, da boste s svojim številnim posetom dali tudi naši izredni sokolski in nacijonalni prireditvi oni sijaj, ki ga po pravici zasluži. Upoštevajte v polni meri vse težave in neprilike, ki jih je naše društvo že in jih bo še moralo premagati. Treba je bilo mnogo občutnih žrtev, truda, dela in nezlomljive volje in poguma, da smo uspešno dosegli sad svojega 10 letnega nesebičnega dela v obliki ličnega doma in letnega telovadišča. Skozi vse težave in neprilike, ki so se nam videle v gotovih trenutkih nepremagljive, nas je bodril k delu genij sokolske vztrajnosti, da čim prej utelešimo svoje koprnenje in izpolnimo svoje pričakovanje. Trdnjavam sokolskega hotenja se bo dne 1. avgusta pridružla nova vrstnica, ki je namenjena nam in našim potomcem. Kot tako jo občudujemo in pozdravljamo, pričakujoč od nje bodočnosti, ki bo v razmerju z našo dobro voljo. Naš novi dom otvarjamo z namenom, naj bi isti postal šola narodne discipline, zavod za gojitev čiste požrtvovalne ljubezni do kralja, domovine in naroda, kovačnica slovanskega bratstva, vir zdravega in realnega življenja poedinca in naroda ter izhodišče dobromislečih v boljšo in srečnejšo bodočnost. Naš novi dom ni razkošna palača, temveč miren kotiček, ki naj bi postal skupno ognjišče za vse one, ki iščejo luč resnice ter glasnik k brezpogojnemu in odkritosrčnemu sodelovanju med posameznimi stanovi našega prebivalstva v cilju svobodoljubja, enakosti in bratstva. Naš novi dom smo posvetili spominu najodličnejšega Sokola in jugoslovenskega sina, Viteškega kralja Aleksandra I. Ujediniteja z obljubo, da hočemo v smislu njegovih zadnjih velikih besed vzgajati naše članstvo v resnične čuvarje Jugoslavije ter skrbeti za to, da postane naš lični dom žarišče prosvete, steber jugoslovenskega nacijonalizma in narodnega edinstva. Ko pred otvoritvijo svojega doma ob 10 letnici obstoja našega društva ugotavljamo navedena načela, kličemo vsem bratom in sestram ter prijateljem Sokolstva: Prihitite dne 1. avgusta v častnem številu v naš lepi Št. Peter ter dokažite s svojo navzočnostjo sokolsko in nacijonalno zavednost in resnično bratstvo! Nujno rabimo moralne in nič manj tudi gmotne podpore. Še par dni nas loči od tega velikega in pomembnega dne. Živi val sokolskih bratov in sester ter naših prijateljev naj tedaj zajame lične prostore našega sokolskega hrama! Naše članstvo se z največjo vnemo trudi s pripravami, da preskrbi ljubim gostom in posetnikom naše prireditve čim večje udobje. Prepričani smo tedaj, da bo odziv na naš tozadevni apel kar najčastnejši. Opozarjamo bratske edinice in širšo javnost, da se poleg otvoritve novega doma vrši tudi javni telovadni nastop žalskega sokolskega okrožja z najpestrejšimi točkami, nato pa velika sokolska in narodna veselica, pri kateri sodeluje priznana sokolska godba iz Trbovelj. Za duševni in telesni užitek bo prvovrstno preskrbljeno. Bratske edinice prosimo, da nam čim prej pošljejo prijave v smislu naše okrožnice! Vsem udeležencem jamčimo, da bodo zapuščali našo prireditev duševno in telesno poživljeni ter bodo še in še radi prišli med nas. Še enkrat: 1. avgusta vsi v Sv. Peter v Savinjski dolini!

Zdravo! Čuvajmo Jugoslavijo!

●

»Mi Sokoli smo pripravljeni za vsako delo, ki je v korist naroda in čast Domovine, a od svojih načel ne odstopimo v nobenem primeru!«

E. Gangl, 1932.

PO NAŠI ZEMLJI

Klapec je samo ta, ki se zadovolji s hlapčevstvom. Kaj hočete jasnejšega? Turško carstvo rušite, pa niste svobodni? Vsak revolucijonar je svoboden, sicer ne bi bil revolucijonar!

Varnava.

Tako je prav!

V našem radiju smo slišali, da so predavatelji govorili »cenjenim poslušalcem in poslušalkam«. Sedaj se je ta pogreška po receptu dr. Ivana Matka, docenta in šefa internega oddelka ljubljanske bolnice popravila. Gosp. docent govori namreč le za »Slovence in Slovenke«. Očividno noče, da bi poslušal njegova predavanja kak tujec, n. pr. Hrvat ali Srb. Kot čujemo, bosta sledili temu vzgledu tudi zagrebška in beograjska postaja. Zagreb bo govoril samo za Hrvate in Hrvatice, Beograd pa seveda samo za Srbe in Srbkinje ter bo izdana službena prepoved, da smemo poslušati poleg vseh mogočih zamejskih, zlasti italijanskih in nemških postaj mi Slovenci le še slovensko postajo v Ljubljani, Hrvati le še hrvatsko v Zagrebu, Srbi pa le še srbsko v Beogradu. Četrta postaja, oziroma druga beograjska ima pa itak tako kratke valove, da ne sežejo do Ljubljane in Zagreba in da govore po njej le gotovi gospodje za zamejstvo. Red mora biti.

Lepa narodna prireditev pri mariborski koči na Pohorju

V nedeljo 18. t. m. je priredila NO v Studencih s sodelovanjem NO v Podbrežju pri Mariboru skromno, a čedno proslavo na Pohorju pri Mariborski koči. Po staro-katoliški službi božji: sv. maši za blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Ujedinitelja v narodnem jeziku in priložnostni pridigi so se podali vsi k tamkajšnjemu spomeniku kralja Aleksandra, kjer so zastopniki NO v Studencih in v Podbrežju, kakor tudi staro-katoliške cekvene občine izrekli jedrnate, iskrene besede. Navzoči so obložili spomenik s spominskimi svečicami. Pogled na v gosti megli od lučic obžarjeni in z venci obloženi spomenik je naredil globok in ganljiv vtis: Izražena je bila želja, naj se tudi v bodoče ta proslava vsako leto ponovi. Navzočih je bilo kljub slabemu vremenu lepo število izletnikov, med temi predstavniki vojske in drugi.

Kočevje

V časopisih smo čitali, da je za upravitelja na osemrazrednici v Mokronogu imenovan kočevski Nemec Fritz Högler (po potrebi tudi Friderik Hegler). Ne vemo sicer, kateri petelin tiči zadaj za tem imenovanjem, ampak vrlim Mokronožanom moremo na vsak način samo čestitati k veliki pridobitvi. Mož je bil preje upravitelj v Mozlju pri Kočevju, ker pa kot vseskozi polnokrvni in agilni Nemec ni spadal na to manjšinsko šolo, je bil kot učitelj premeščen v Mokronog, kjer je sedaj postal upravitelj. Takrat se je govorilo o nekakih zvezah z inozemstvom itd., pa to je menda sedaj vse pozabljeno. Kdor se hoče prepričati, kako čisto slovenščino ta kočevski Nemec govori, naj gre tja in se prepriča. V Kočevju pa je seveda veliko veselje. Različne gospe pripovedujejo: »Sedaj vidite, kaj velja Nemec, deset slovenskih učiteljev bo imel pod komando!« Na tihem si pa mislijo: »Pa se vendar gradi most od Belta do Adrije! Nova naša pridobitev! Nassenfuss hoch!!«

Živijo — slovenski — fantje

Potniki večernega poštnega vlaka, ki so se vozili 25. 7. t. l. proti Ljubljani, so bili na postajah do Podnarta deležni brezplačnih cirkuških predstav. Nastopala je družina, ki se je v svoji kričavi reklami imenovala: živijoslovenskifantje«. Kolikor se je družina krčila od postaje do postaje, toliko bolj navdušeni so postajali preostali. Tako je doseglo navdušenje svoj višek na postaji v Podnartu. Čeprav je bilo le še samo dober ducat te Živijoslovenskifantje družine, so zabavali vse potujoče občinstvo, ki je imelo pri prenapolnjenosti vagonov prav dobrodošlo zabavo.

Predstava je bila otvorjena z urnebesnim, seveda že hripavim predstavljanjem občinstvu »Živijoslovenskifantje«. Ko ni bilo ploskanja, je sledila takoj prva točka pod naslovom »Živijo slovenski Orel«. To točko je zaključilo atonalno petje orlovske himne. Tudi ta točka ni vžgala ter je sledila takoj tretja, otvorjena z naslovoma prvih dveh točk in zaključena s popolnoma novim napevom pristno slovenske himne »Hej Slovenci«. Zopet mučna tišina pri občinstvu. Prihodnja točka se je otvorila z Živijo-vzkliki na račun nekaterih odrešiteljev slovenske zastave, šele potem so se slovenski fantje spozabili ter zakričali tudi živijo...

Sedaj pa je prišlo do incidenta. Nek mlad, nezrel fantek se je upal skozi okno vagona zakričati: »Živio Sokol«. Brez vsake priprave so se slovenski fantje takoj znašli in bili enodušni v vzklikih: »Dol fašisti, dol!« Ker se je začel vlak ta čas na veliko žalost potnikov premikati, so slišali le še zaključno točko, ki je nosila naslov: »Živijo slovenska dekleta.« Kako je bilo potem z dekliškim delom slovenskih fantov, o tem pričakujemo poročila od onih srečnih v Podnartu, ki so lahko prisostvovali nastopu prav do konca. Potniki pa so v Ljubljani zvedeli, da je bil ta živijoslovenskifantovski nastop v Podnartu zaključna točka prosvetnega tabora v Koroški Beli.

Slovenska imena

Avstrijsko suženjstvo je zapustilo poleg drugih madežev na našem narodnem telesu tudi številna izmaličena slovenska imena, katera so se v avstrijskih matičnih knjigah mrcvarila po mili volji matičarjev. Le tam, kjer je bil matičar — duhovnik dovolj zaveden, je bilo tozadevno boljše. Vemo pa, da je bilo posebno med starejšo duhovniško generacijo mnogo takih, nezavednih, ki so dosledno pokvarjali naša lepa slovenska rodbinska imena. Mnogi so to storili tudi radi nezadostnega poznavanja našega jezika.

Tako smo prenesli iz stare Avstrije to navlako pokvarjenih imen in do danes nismo ničesar storili, kar bi vsaj nekoliko doseglo energične ukrepe naših sosedov. Italijani in Madžari so izdali stroge ukrepe, da morajo tuja, t. j. predvsem slovenska imena popolnoma izginiti. Tem tedaj ni zadostovalo, da so se slovanska imena pisala po italijanskem in madžarskem pravopisu, zahtevali so in to celo z zakoni in naredbami, da se morajo slovanska imena pomadžariti, oziroma poitalijančiti. Avstrija pa nadaljuje s staro prakso, da spakuje slovanska imena z nemškim pravopisom, z večjimi ali manjšimi spremembami, ki naj dajo germanski prizvok.

Jugoslavija pa se je glede imen omejila na skronma določila v zakonu o imenih, v katerem je vsakomur *na prosto dano*, da da svoje spakedrano ime eventuelno popraviti. Seveda store to le redki zavedni ljudje, medtem ko ljudje s staro miselnostjo iz izzivalnih namenov nalašč vztrajajo pri nepravilno pisanih imenih. Najmanj, kar bi bilo potrebno, bi bilo to, da bi se vsaj državne uradnike pozvalo, da popravijo svoja spakedrana slovenska imena. Nikakor ni prijetno videti, če se slovenski uradniki še zmeraj podpisujejo Ambroschitz, Mikusch in slično. Najlepše pa je to, da ravno ljudje samoslovenskega kova tega ne uvidijo in mirno paradirajo s takimi imeni. Da naše oblasti ničesar ne ukrenejo, temu se pač ne smemo čuditi.

Neodpustljivo pa je, če se delajo Slovencu, ki zahteva popravo svojega slovenskega imena, nepotrebne težkoče. Recimo, da je pisal župnik stare Avstrije namestu Kavel — Kauel, in to v kraju, kjer še nikdar ni bilo avtohtonega Nemca. Ta Slovenec prosi za spremembo imena v smislu čl. 27. zakona o imenih, ker želi, da se piše njegovo ime fonetično Kavel namestu Kauel, kakor to predvideva zakon. Z eno potezo peresa bi morala biti rešena taka zadeva. Zato je zelo čudno, če se takšna zadeva vleče že dve leti, pa končno pride rešitev, *da naj se predhodno dokaže, da je »Kavel« slovensko ime.*

Kaj mislite, da je v Avstriji, na Madžarskem ali v Italiji kaj takega mogoče?

Kdaj in kako hočemo dati naši zemlji vsaj na zunaj slovensko lice?

Narodna skupščina je sprejela konkordat

V svoji številki od 21. 10. 1935 je zapisal vatikanski in JRZ — »Slovenec« v krepkem tisku: »Poslednje glasovanje petomajskih desperadov.« Postavil se je namreč na stališče, da je bila izvoljena ta skupščina: »z nezaslišanim terorjem na fašistični način.«

„Orla" ni v konkordatu!

Tednik »Narodna Samouprava«, informativni organ Mestnega odbora JRZ v Kragujevcu, piše dne 24. julija:

»Država prizna Katoliški cerkvi polno prostost — katero sicer cerkev že zdaj uživa — da ustanovi društva Katoliške akcije, toda pod pogojem, da ta društva krepe samo versko in moralno življenje, a to izven in iznad vsake strankarske politike: za njih delovanje je odgovorna katoliška duhovščina. *Tem društvom je torej zabranjena vsaka strankarsko-politična delavnost.* Država je *sebi* rezervirala pravico za ustanavljanje društev za telesno vzgojo. Člen državne ustave, *ki zabranjuje na verski podlagi v strankarsko-politične svrhe,* kakor *tudi v svrhe telesne vzgoje, je ostal torej neokrnjen.* Katoliška cerkev se je v konkordatu pomirila z razpustom društev za telesno vzgoio na verski osnovi, kakršna so bila društva katoliške organizacije »Orel«.

Pa je res vse tako, kakor vedo v Kragujevcu pri JRZ! Z [illegible] Sokolsko [illegible] tako.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Iz načina kragujevške pisave pa brž spoznaš, kako širokogrudna je tudi v Srbiji JRZ, kadar mesto ogroženih narodnih interesov brani interese partije!

Današnji številki smo priložili položnico!

Ne zavržite jo temveč nakažite takoj naročnino!

OBVESTILA

Naši javnosti!

Sreska organizacija vojnih dobrovoljcev v Ljubljani obvešča javnost, da so odslej uradne ure v društveni pisarni, Frančiškanska ulica 10 vsak ponedeljek popoldne od 17. do 19. in petek dopoldne od 10. do 12. ure. Opozarjamo javnost, da sta že nad dve tretjini naklade knjige: »*Dobrovoljci, kladivarji Jugoslavije*« prodani, zato naj interesenti pohitijo z naročilom.

Predprodaja knjige je zaključena ter stane izvod knjige odslej Din 145.— in event. poštni in odpremni stroški Din 15.—.

Smatramo, da spada ta spominska knjiga, katero je naša javnost sprejela z izrednim zanimanjem, v vsako javno in zasebno knjižnico.

Spomenik pisatelju Dr. Ivanu Tavčarju

Slovenska Matica naznanja, da se odkrije dne 19. septembra doprsni kip pisatelja dr. *Ivana Tavčarja* pred njegovo rojstno hišo v Poljanah nad Škofjo Loko. Natančnejši program se še objavi. Sestavil se je že v kraju pripravljalni odbor, ki vodi vso prireditev.

Notranjski javnosti!

Slavnostno odkritje spomenika blagopokojnemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju na Rakeku se vrši nepreklicno dne 5. septembra t. l. Vsled tega prosimo vsa društva in organizacije, da na ta dan ne prirejajo ničesar, temveč čakajo na povabilo podpisanega odbora za na Rakek, da v slogi počastimo spomin Velikega kralja.

Odbor za postavitev spomenika Viteškemu kralju Aleksandru I. Ujedinitelju na Rakeku

Nekdanje in sedanje dijaško časopisje

bo na razstavi slovenskega novinarstva posebej obdelano in zato pripravljalni odbor nujno potrebuje razne pisane, litografirane ali kakorkoli razmnožene, torej tudi tiskane liste, ki so jih pisali slovenski slušatelji visokih šol, predvsem pa gojenci srednjih in tudi meščanskih ter višjih razredov osnovnih šol, prav tako pa tudi take časopise, ki jih dijaštvo še izdaja pod nadzorstvom šolske oblasti ali brez njega. Posebno zanimivi so srednješolski listi, zato pa vljudno prosimo vse bivše in sedanje dijake ter šolska vodstva, a tudi knjižnice in druge lastnike teh z večino prav redko ohranjenih pojavov slovenskega novinarstva, da poiščejo zlasti starejše dijaške časopise ter nam jih blagovolijo posoditi za razstavo in tudi za kompletiranje »Bibliografije slovenskega novinarstva«, ki izide ob razstavi. Zato je skrajni čas, da vse naše staro in sedanje dijaško časopisje pošljete ali prinesete pripravljalnemu odboru, ki za vse posojene predmete prevzema popolno jamstvo in jih po razstavi nepoškodovane vrne lastnikom, hkrati se pa najtopleje zahvaljuje vsem, ki s posojilom razstavnega gradiva sodelujejo pri tej veliki manifestaciji slovenske kulture. Pripravljalni odbor razstave slovenskega novinarstva, Ljubljana, Velesejem.

Uradno poročilo

naše delegacije za sklepanje konkordata

v letu 1925

V dneh, ko stopa konkordat med Vatikanom in našo kraljevino v času obravnavanja v našem Narodnem predstavništvu žal šele prvič pred javnost, k[illegible] je bilo [illegible] je poslednji čas, da se ga osvetli z vseh strani. [illegible] To iz razloga, ker so tako zvani merodajni činitelji napisali in spregovorili o njem že toliko dobrega, da mora biti vsak, kdor ne pozna vsebine in ne zna misliti, prepričan, da je ta konkordat prava sreča za naš narod in za našo državo.

Eno izmed najbolj bolestnih točk za slovanske katolike predstavlja dejstvo, da se vrši bogoslužje v latinskem jeziku, ki je danes že davno mrtev ter vsled tega za ogromno večino vernikov popolnoma nerazumljiv. Vsi poskusi, da bi smeli Slovani - katoliki moliti Boga v svojem jeziku, so se razbili vsled trme Vatikana ter doslednosti habsburške Avstrije, ki je smatrala uvedbo narodnega jezika v katoliške cerkve kot ogrožanje svojega apostolskega obstoja in svoje apostolske, s tem pa tudi germanske in germanizatorične bodočnosti.

To stilšče Vatikana in Avstrije so čutili na svoji koži zlasti Hrvatje, ko so videli, kako se neprestano ovira in preprečuje uporaba glagolice v njihovih cerkvah. Dosledno širjenje latinskega jezika, združeno s preganjanjem narodnih svečenikov in narodnega bogoslužja, vse to je dovedlo že pred letom 1914. do najostrejših borb. Nič niso pomagali idealni napori naših narodnih duhovnikov kot so bili Štrosmajer, Učelini in Marčelič. Rim je bil krut deloma po lastnem nagibu, deloma pod pritiskom habsburškega Dunaja. Znano je, kakšne proteste je povzročil na Dunaju konkordat s Črno goro, ki je zagotovil katolikom v Črni gori pravico do narodnega bogoslužja! Že takrat je dal Vatikan Dunaju izrecno zagotovilo, da v bodoče ne bo nikdar več dovolil narodnega bogoslužja, ker je stal tudi Vatikan na stališču, da mu je katoliška Avstrija brezpogojno potrebna in da bi značilo uvajanje narodnega jezika v bogoslužje zbližanje med katoliškimi in pravoslavnimi Jugosloveni s tem pa ogrožanje apostolske Avstrije in katoliške vere.

Kakšno vlogo je igrala že pred vojno v tem za ponos in bodočnost naroda tako važnem vprašanju naša katoliška duhovščina, to je danes precej postranskega pomena. Naposled: duhovščina je bila vzgojena v strogo vatikanskem in habsburškem smislu, za njo je obstojal vedno princip, da so interesi katoliške vere iznad vsega in da je treba podrediti tem interesom zlasti in predvsem narodnost in vse njene probleme. Vsled tega je bila naša katoliška duhovščina zagrizeno avstrijska, zagrizeno protisrbska, kajti katoliška Avstrija in apostolski cesar sta bila za njo garancija njene nadvlade. Srbija, Karadžorđeviči in pravoslavje pa so bili za njo peklensko strašilo, s katerim so noč in dan strašili svoje uboge vernike. Zlasti slovenska duhovščina je stala kot zagrizeno klerikalna popolnoma pasivno ob strani tudi tedaj, ko so se Hrvatje s svojo duhovščino na čelu naravnost obupno borili za očuvanje narodnega jezika v cerkvi.

Iz te predvojne dobe datirata dve odločbi Vatikana glede uporabe narodnega jezika v naših cerkvah: Prva od 5. VIII. 1898. znana pod imenom Decretales, druga od 18. XII. 1906., znana pod imenom Acres. Prvo je izdal Lev XIII., drugo Pij X. — obe značita poraz za narodno bogoslužje, obe sta povzročili ogromno razburjenje in neštevilne proteste med nacijonalnim delom naše duhovščine v Istri in Dalmaciji. Obe odločbi je izdal Vatikan v svoji »očetovski brigi za Slovane«, obe predstavljata smrtni udarec glagolizmu in udarec v obraz vsem katoliškim Jugoslovenom. Kaj je njih vsebina?

Decretales nalagajo škofom, da sestavijo vsak zase seznam onih katoliških cerkev v svojih škofijah, v katerih se je vršilo bogoslužje v glagolici najmanj zadnjih 30 let. Treba je bilo torej deliti župnije v »latinaške« in »glagoljaške« ter je bilo izrecno določeno, da se v župnije, ki bi bile po tem seznamu latinaške, pod nobenim pogojem ne sme uvajati staroslovenščine in da bo kaznovan vsak duhovnik, ki bi to storil. Kako so takratni škofje razumeli namen Vatikana, se vidi iz tega, da je n. pr. puljski škof Flapp kratkomalo izjavil, da v njegovi škofiji sploh ni nobene župnije, ki bi imela pravico na staroslovensko bogoslužje v smislu te naredbe. Isto je proglasil zadarski škof Rajčevič, ki je kratkomalo suspendiral a divinis vse one hrvatske duhovnike, ki so protestirali proti temu nasilju. Zaman so bila vsa opozorila Učelinija in Marčeliča, Rim in Dunaj sta vztrajala, večina škofov in duhovnikov pa je izvajala njih naloge, ki so jim bili več kot interesi naroda. Dejstvo je, da so Decretales nasiloma zavrle uvajanje staroslovenskega jezika v katoliške cerkve ter skrčile število cerkev, v katerih se je smel naš jezik uporabljati, na minimum. Znana »Ricmanjska afera« je bila le eden izmed pojavov odpora našega naroda proti takemu naravnost nerazumljivemu postopanju.

Da pa se stori vsaj na videz nekaj, je sklical v maju 1905. takratni papež Pij X. sestanek vseh v poštev prihajajočih škofov v Rim. Glagolico so zagovarjali le škofje Učelini, Marčelič, Mahnič ter novi zadarski škof Dvornik. Kakšno stališče je zavzemal zagrizeni Italijan, kot je bil Pij X., kaže dejstvo, da je počastil škofa Učelinija in Mahniča vsled njunega zavzemanja za staroslovenski jezik z nazivom »due vescovi matti«, kar se pravi po naše »dva nora škofa«. Ni čudno, da je od takega papeža dne 18. XII. 1906. izdani dekret Acres le še poostril določbe prejšnjega dekreta Decretales. Uvodoma pravi ta dekret, da se »staroslovenski jezik še sedaj na mnogih krajih proti predpisom uporablja pri službi božji, kar povzroča ne samo žalitev javne pobožnosti, marveč tudi ogromno škodo za krščansko ljubezen in mir ter povzroča nasprotstva med verniki. Toliko gaženje dolžne poslušnosti povzroča veliko žalost Svetemu očetu Piju X., ki je vsled tega zavedajoč se svoje apostolske dolžnosti in da prepreči take prepire naložil Svetemu zboru, da ponovi z izdajo pisma na prečastne nadškofe, škofe in ostale ordinarije pizadetih pokrajin vse to, kar je bilo z dekretom od 5. VIII. 1898. in drugimi dekreti tozadevno predpisano in to z nekaterimi potrebnimi spremembami ter da ukaže, da se mora vse to pod odgovornostjo pastirjev samih brezpogojno izvršiti.«

»Službeni list bosanske in sremske škofije« je pri objavi tega dekreta ugotovil, da se vsebina dekreta ne strinja s pravicami staroslovenskega jezika v hrvatskih cerkvah ter smatra, »da škofje, zlasti oni iz Dalmacije, niso izvršili svoje dolžnosti, ker so deloma molčali, deloma pa celo podpirali borbo proti staroslovenski službi božji.« In ubogi Učelini je s krvavim srcem pisal duhovniku Buličn: »U Rimu prezreli su glas biskupa, jer nas smatraju za bezdušnike i razbojnike. Ovo nam je bilo svima skupa u brk kazano.«

Ta uvod je bil potreben, kajti Priloga k današnjemu konkordatu prav v svojem drugem odstavku: »Sveta stolica potrjuje uporabo staroslovenskega jezika (glagoljice) v sveti liturgiji v obsegu in obliki priznani od papeža Leva XIII. in Pija X. svetega spomina.« To znači, da ostanejo po sprejemu konkordata v veljavi vse določbe dekretov Decretales in Acres, da je torej vsako širšenje staroslovenskega jezika v katoliškem bogoslužju nemogoče.

Tretji odstavek te [illegible] Priloge sicer pravi: »Kar se tiče širjenja uporabe glagolice, se Sveta stolica ne protivi, da smejo škofje po svoji vesti in modrosti v slovanskih župnijah dopuščati uporabo staroslovenskega jezika pri sveti maši tam, kjer to odgovarja enodušni želji vernikov.«

Kaj to znači, ve vsak, ki zna čitati. Tudi če ne bi bilo drugega odstavka te Priloge, ki usvaja dekrete Decretales in Acres, bi bilo vsako širjenje glagoljice odslej nemogoče. Tretji odstavek Priloge zahteva izrecno *enodušnost župljanov*, ki je seveda v naših razmerah popolnoma nedosegljiva. Ena izmed glavnih nalog slovenskega in hrvatskega klerikalizma je propaganda proti uvedbi staroslovenskega jezika v bogoslužje in ne bo nikjer župnije, kjer ne bi vsaj nekaj ljudi protestiralo proti uvedbi narodnega jezika. Saj poznamo popolno brezbrižnost naših klerikalnih ljudi, še več, skrajno sovražnost ogromne večine naše duhovščine proti narodnemu jeziku v cerkvi. Tako *bo imela vsaka stara ženica, pa vsak cerkovnik možnost samo s svojim glasom preprečiti uvedbo narodnega jezika v katoliško bogoslužje.*

Poleg tega je odločitev prepuščena *»vesti in modrosti škofov!«* Med današnjimi škofi nimamo Štrosmajerjev, Milinovičev, Učelinijev in Dvornikov, v današnjem kolegiju jugoslovenskih škofov imamo naslednike Naglov, Flappov in Rajčevičev. Kajti naši škofje so bili oni, ki so v letu 1925. s svojimi Piju XI. skrivaj izročenimi predlogi ovirali delo naše uradne delegacije, ko se je takrat pogajala v Rimu za konkordat. Kvaliteto teh škofov kaže *uradno poročilo te naše delegacije*, katero navajamo kot zgodovinski dokument doslovno:

»Delegati smatrajo za svojo dolžnost, da pri tej priliki omenijo, kako jim je bila njihova naloga in pozicija v Vatikanu silno otežkočena vsled zadržanja jugoslovenskih škofov, ki so se nahajali sočasno z delegacijo skoraj polnoštevilno v Rimu. Mesto da bi pripravljali pot pravičnemu sporazumu med katoliško cerkvijo in državo, *so storili škofje vse, da so ustvarili nerazpoloženje Vatikana proti nam s pretiranimi, pa tudi neresničnimi pritožbami proti naši vladi.* O tem so se mogli prepričati delegati neposredno iz ust samih predstavnikov Svete stolice. Zato so morali potrošiti delegati velik del svojega časa in truda, da dokažejo neupravičenost pritožb episkopata, kar jim je večinoma tudi uspelo. Kolikor pa nam povzroča Vatikan še vedno težkoče in zapreke ter postavlja pretirane zahteve, je temu po prepričanju delegatov vzrok *nepomirljivo stališče škofov in njih res malo patriotsko postopanje.*

Najslabše so se obnašali škofje v vprašanju staroslovenske službe božje. *Čeprav so 1919. v svojem načrtu Konkordata sami izrazili željo, da bi se uvedla glagoljica v vse naše katoliške cerkve, so sedaj zahtevali od Vatikana, da odkloni enako zahtevo naše delegacije.* V času, ko nam izjavlja sam predstavnik Vatikana, da je sedaj čas, ko moramo zahtevati glagoljico, ker jo bomo težko še kedaj dobili, če je ne dobimo sedaj pri sklepanju konkordata, *pozivajo naši škofi Vatikan, da se vprašanje glagoljice izključi iz Konkordata. Če bi ne bili delegatje na lastne oči videli zapisnika o tem zaključku škofov, bi tega sploh ne mogli verjeti.* Kolikor pa so se oni zgrozili nad takim postopanjem škofov, toliko je bil predstavnik Vatikana iznenaden, ko so mu pokazali delegati prejšnji, ravno obratni zaključek škofov v prid glagoljice.

Nekateri škofje so šli tako daleč, da so v svojih na Vatikan naslovljenih ustmenih in pismenih opozorilih vedoma in namenoma kompromitirali našo državo z neresničnim ali potvorjenim prikazovanjem gotovih stvari. Stvar je šla tako daleč, da je *izjavil eden od najuglednejših kardinalov našemu delegatu Janjiču, da nastopajo nekateri jugoslovenski škofje v Rimu kot sovražniki svoje države.*

Nekateri škofje so bili *tako drzni, da so protestirali proti temu, da se vije na zavodu Sv. Jeronima naša državna zastava.* Vam, gospod minister pa je že znano, da so naši škofje *pismeno sporočili Vatikanu, da ne trpe, da bi imelo poslaništvo naše kraljevine svoje uradne prostore v poslopju Sv. Jeronima, pa čeprav plača najemnino.*

Še več, posamezni škofje so *protestirali celo proti temu, da se nahaja v salonu zgradbe Sv. Jeronima slika Nj. Vel. Kralja. In doživeti smo morali to, da je moral rojen Italjan, profesor tega zavoda, monsignor Biaziotti braniti sliko našega Vladarja proti Njegovim podanikom ter jih poučiti, da je nameščena slika Nj. Veličanstva v našem zavodu z vednostjo in odobritvijo Nj. Sv. Papeža.*

Papež je moral dati lekcijo korektnosti in patriotizma tudi slovenskim škofom, ki so hoteli v čisto separatističnem duhu popolnoma oddvojiti slovenske romarje od ostalih državljanov. Ko so že izvedli svojo separatistično demonstracijo, so morali šele po nalogu Papeža ponovno prisostvovati avdijenci vseh jugoslovenskih romarjev iz kraljevine.

Seveda se tega nekorektnega zadržanja ne more očitati vsem škofom. *Med vsemi je napram državi najslabše razpoložen sarajevski nadškof Šarič, največji fanatik pa je ljubljanski škof Jeglič. Stoji pa žalostno dejstvo, da ni med onimi škofi, ki so korektni državljani in dobri rodoljubi, niti enega, ki bi imel pogum upreti se terorju, ki ga je izvršil nadškof Šarić s svojimi pristaši nad celokupnim episkopatom.*

Ne bo torej prav nič čudno, če bo vsled takega postopanja naših škofov preprečeno zaključenje konkordata. Ako se bo to zgodilo, bo padel glavni del odgovornosti na naše škofe.«

Taki so torej oni jugoslovenski škofi, ki naj »po svoji vesti in modrosti« odločajo o usodi glagoljice. Vrsta črnih imen kot so imena škofov Flapp, Rajčevič, Nakič, Nagl se nadaljuje iz leta 1918. preko let 1925. in 1935. do danes, ko so se vsi ti sovražniki našega narodnega jezika v cerkvi povampirili v današnjih predstavnikih našega episkopata. Dovolj je če rečemo, da je današnji *beograjski nadškof dr. Ujčić*, bivši osebni tajnik škofa Nagla, njegov udani učenec in prijatelj že kot profesor na vseučilišču Kralja Aleksandra I. v Ljubljani *zavzel ostro stališče proti uvedbi staroslovenskega jezika v naše katoliške cerkve.* Njegov prednik, škof Rodič je moral zapustit mesto beograjskega škofa ravno zato, ker je bil kot franjevec pobornik pravic našega jezika v katoliških cerkvah.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Ob zaključku članka naj zapišemo doslovno to, kar je zapisal in podpisal znani strokovnjak dr. Viktor Novak v julijski številki »Javnosti«, obravnavajoč vsebino Priloge h Konkordatu:

»Eno je gotovo, da se ni izjasnila samo Srbska pravoslavna cerkev z vso odločnostjo proti *takemu* konkordatu ter da ga vsled tega odbija ogromna večina Srbov. *Takega konkordata* pa tudi Hrvatje nočejo, kolikor jih predstavlja dr. Maček, ki je očividno zvest stališču svojega učitelja Stjepana Radića iz l. 1925., ko so bili razgovori odloženi za polnih 10 let. Ta se je s pokojnim Pavlom Radićem na meji ministrskega sveta od 2. 11. 1925. najodločnejše uprl takratnemu projektu Konkordata, čeprav je bil tedanji projekt mnogo ugodnejši od sedanjega. Tak konkordat odklanja tudi velik del jugoslovensko usmerjenih Hrvatov ter ves svobodoumni del Slovencev. Če se k temu doda še dejstvo, da *tega* konkordata ni pripravila današnja vlada, koje predstavniki izrecno priznavajo, da bi »mogel biti boljši«, pa da so takega podedovali in se tega konkordata odrekali tudi politični prijatelji onih, ki so ga pripravljali, potem nastane vprašanje, *kdo je v tej državi res zadovoljen s takim načrtom konkordata razven male peščice klerikalcev (teh med Hrvati skoraj ni) in onih diplomatskih uradnikov, katerim je bilo po fatalni pogreški prejšnjih voditeljev naših zunanjih zadev poverjena naloga, da vodijo razgovore radi konkordata v imenu naše države.«*

Radi klerikalcev, ki predstavljajo napram 15 milijonskemu jugoslovenskemu narodu v resnici neznatno peščico, radi nekaterih podrejenih diplomatskih uradnikov bi se naj bila torej izvršila predložitev takega načrta Konkordata Narodnemu predstavništvu? [illegible]

Čuvajmo Jugoslavijo!

Otroški vozički najnovejših modelov. Šivalni stroji, pogrezljivi. Dvokolesa, motorji, tricikli

najceneje pri
„TRIBUNA"
F. BATJEL
Ljubljana, Karlovška c. 4
Maribor, Aleksandrova 26

Konkordat

(Nadaljevanje z 2. strani)

se bodo morale odslej zanimati za veroizpoved!

Leta 1855. je avstrijski apostolski cesar podpisal podoben konkordat z Vatikanom, toda že leta 1868., 1870. in 1874. je izdala avstrijska vlada sama zakon o braku in šolah ter interkonfesijske zakone, s katerimi je uredila enostransko (z državnim zakonom) razmerje države do cerkve, in je že leta 1870. odpovedala konkordat. Italija je okupirala Rim in vzela papežu njegovo posvetno državo. Leta 1871. pa je izdala garancijski zakon brez sodelovanja papeža. Kljub tem zakonom pa je avstrijski cesar še nadalje imenoval škofe in si obdržal pravico veta pri izvolitvi papeža, v Italija pa je danes po razpadu Avstrije spor s sv. Stolico idealno rešen za oba partnerja, ki se v politiki medsebojno uspešno podpirata. Vse se razvija in zgodovina piše svoje strani naprej, včasih pa skoči za več poglavij nazaj in piše po že popisanih listih. Tako je z našim konkordatom. Za enkrat je treba priznati, da ima katoliška cerkev odlično diplomacijo, ki ne ve samo, kaj hoče, marveč ki tudi pozna vse slabosti drugega kontrahenta. In neumna bi bila, če ne bi izrabila teh slabosti!

UREJA ODBOR. — Odgovarja in izdaja za Narodno obrambno tiskovno zadrugo, r. z. z o. z.: Franjo Kokolj. — Tiska Tiskarna Slatnar d. z o. z. v Kamniku. — (Vodnik in Knez).